

Selkokielen ja -kirjallisuuden edistäminen kirjastoissa

Opinnäytetyö Kaarinan
kaupunginkirjastolle

Esko-kahvit 24.9.2021

Elina Urjanheimo

Opinnäytetyön tavoitteet

- Tavoitteena oli selvittää, mikä oli selkokielen ja – kirjallisuuden nykytilanne Kaarinan pääkirjastossa
- Selvityksen tavoitteena oli selvittää selkoaineiston saavutettavuuden tila
- Selvittää, millaiset asenteet kirjaston henkilökunnalla on selkokieltä ja –kirjallisuutta kohtaan

Kuva: Elina Urjanheimo

Kuva: Pixabay

Selkokielen tarve Suomessa

- Lukutaito heikkenee, heikkoja lukijoita on yhä enemmän ja lukemattomuus on suuri ongelma
  - Kaikki eivät saavuta riittävä lukutaitoa selvitäkseen yhteiskunnassa
- Selkokielen tarvitsijoita on jopa 750 000 ja määrä kasvaa (Selkokielen tarvearvio 2020)
- Kirjastot panostavat pääasiassa vahvoihin lukijoihin
  - Heikot lukijat jäävät huomiotta

Lyhyesti selkokielestä

- Selkokieli on helpompi suomenkielen muoto
- Selkokieli luotiin Suomessa 1970-luvun lopulla
- Kohderyhminä kehitysvammaiset, iäkkäät, muistisairaat, maahanmuuttajat, lukihäiriöiset jne...
- Jokainen ihminen voi jossain vaiheessa elämäänsä tarvita selkokieltä (Selkokeskus)

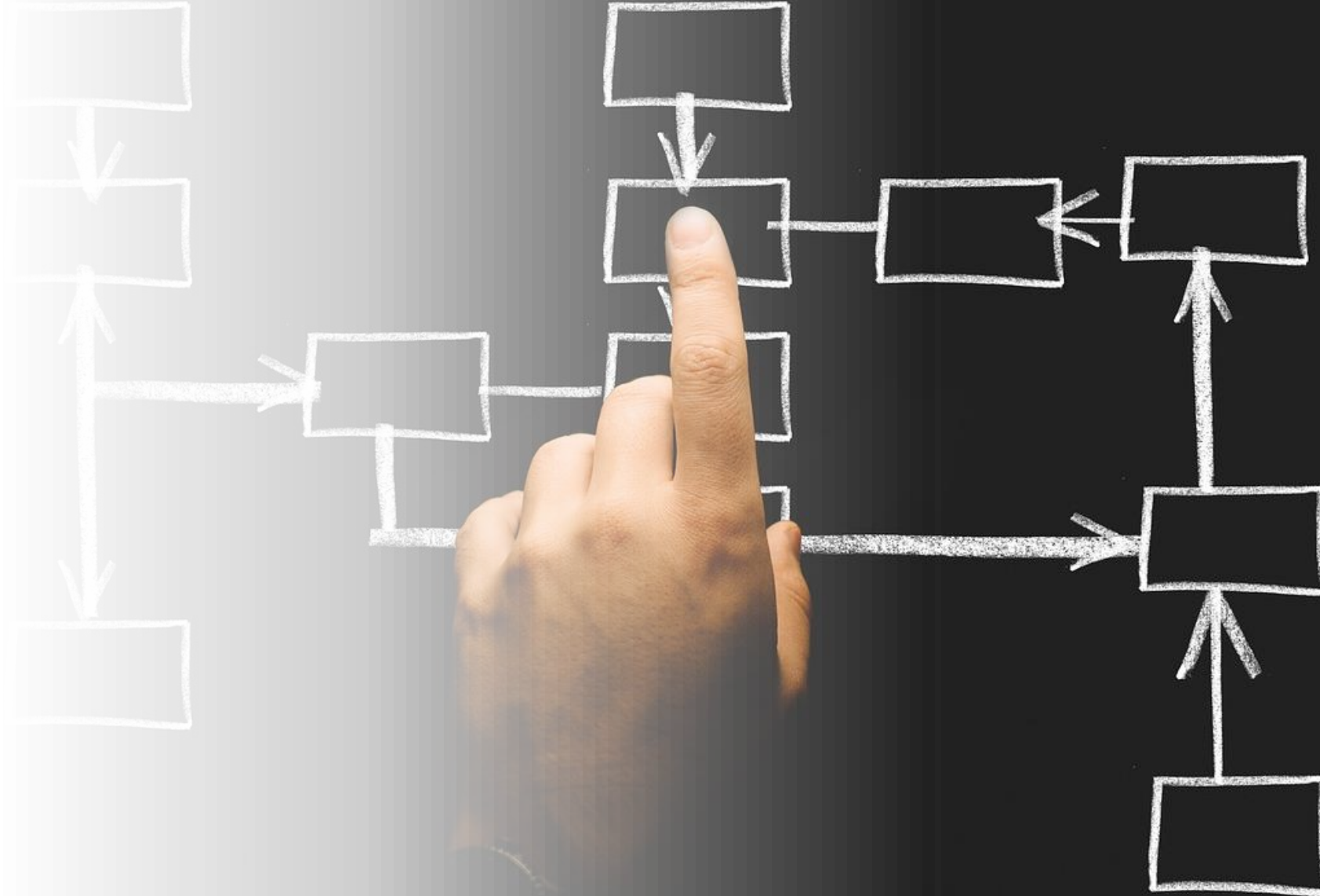
Kuva: Selkokeskus

Havainnot selkoasiakkaista

- Selkoasiakkaat eivät ole tottuneet käyttämään kirjastoa
  - Kirjasto voi näyttäytyä jopa pelottavana, koska asiakas ei tiedä, miten siellä kuuluisi toimia
- Kaikilla opettajilla ei ole tietoa selkokirjoista, vaikka heidän oppilaansa hyötyisivät niistä
- Selkokirjat koetaan "vammainen" kirjoina, jolloin nuorilla voi olla suuri kynnyks lainata selkokirja

Menetelmät

- Asiantuntijahaastattelut (2kpl)
  - Sanna-Leena Knuuttila ja Ella Airaksinen
- Henkilökunnan ryhmähaastattelut (3kpl)
  - Osallistujia yhteensä 8
- Vertaisarviointi muihin kirjastoihin Suomessa ja maailmalla
- Havainnointi (kirjaston fyysinen tila ja verkkosivut)

Asiantuntijahaastattelut

- Asiantuntijoina haastateltiin selkokirjailija/selkomukauttaja Sanna-Leena Knuutila sekä Ella Airaksista (suunnittelija, selkokeskus)
- Tavoitteena oli saada asiantuntija näkemystä muun muassa selkokirjahyllyn saavutettavuudesta sekä kerätä ideoita, miten kirjastot voisivat edistää selkokirjojen saavutettavuutta
  - Pelkkä selkokirjojen tarjoaminen ei tarkoita, että ne ovat saavutettavia!

Henkilökunnan haastattelut

Henkilökunnan asenne erityisesti selkokirjoja kohtaan oli melko negatiivinen

- Selkokirjat nähtiin tylsinä kuvituksen ja kansien osalta ja niiden kieltä pidettiin yksinkertaisena

”Selkokirjaa lukiessa lukija kokee olevansa tyhmä ja yksinkertainen”

- Selkokirjoilta toivottiin parempaa laatua ja myös uusien ”hitti”kirjojen julkaisua
- Kysymys, että pitäisikö selkokirjoja julkaista suoraan selkokielelle jakoi mielipiteitä

Kaikki haastatellut kokivat, että Kaarinan pääkirjaston selkoasioissa on kehitettävää

- Haasteena on löytää selkokielen tarvitsijat
- ”Tapahtumien luominen hyvin pienen aineistomäärän ympärille ei ole mielekäästä”
- Osa koki, että olisi hyvä, että kirjastossa vierailisi selkokirjailija

Selkokieli kirjastoissa - vertaisarviointi

- Tutkittiin, miten muissa kirjastoissa selkokieli on huomioitu
- Positiivisena esimerkkinä nousi esiin Oulun kaupunginkirjasto
  - Selkis-hyllyt, lukudiplomit, kassit
- Yleisesti ottaen selkotoiminnasta kerrotaan kirjastojen verkkosivuilla melko vähän (pl. Oulu)
- Olisi tärkeää kertoa selkokirjojen saavutettavuudesta myös verkossa
  - Jos tietoa ei ole lainkaan, asiakas voi olettaa, ettei selkokirjoja ole saatavilla kyseisestä kirjastosta

Havainnointi

- Kirjaston fyysinen tila
  - Selkohylly on nykyisellään sekava eikä se ole saavutettava
  - Kaikki aineisto, niin lasten, nuorten ja aikuisten kaunokirjat ja tietokirjat löytyvät samasta hyllystä
  - Selkohylly on näkyvällä paikalla, mutta se ei ole käytettävä
  - Havainnoin selkokirjahyllyä selkoasiakkaan kanssa, eikä hän osannut ”käyttää” hyllyä
  - Olen työskennellyt Kaarinassa, ja selkokirjojen hyllyttäminen ja löytäminen on haastavaa jopa tulevalle kirjastoammattilaiselle
- Selkokieli ei juuri näy kirjastossa, käytösäännöt tosin on kirjoitettu selkokielellä

Kuva: Elina Urjanheimo

Saavutettavuuden parantaminen

- Selkohyllyn saavutettavuuden parantaminen
  - Opasteet
  - Kirjat omille osastoilleen (lapset, nuoret, aikuiset)
  - Selkis-hylly elävöittää
- Aineistonäyttelyitä, nostoja, täkyjä jne
  - Vinkkauksiin mukaan selkokirjoja!
    - Selkokirjoja voi mainostaa esimerkiksi lukijoille, jotka kokevat, että tavalliseen kirjaan on vaikea keskittyä
- Tapahtumia saavutettavuudesta ja selkokirjoista
  - Selkokirjailijavierailu
- Selkokielistä asiakaspalvelua
  - Savonia AMK järjestää selkokielisten asiakaspalvelun kurssia
- Selkolukudiplomi
  - Onnistumisen kokemus on tärkeää!
- Esite selkokirjoista

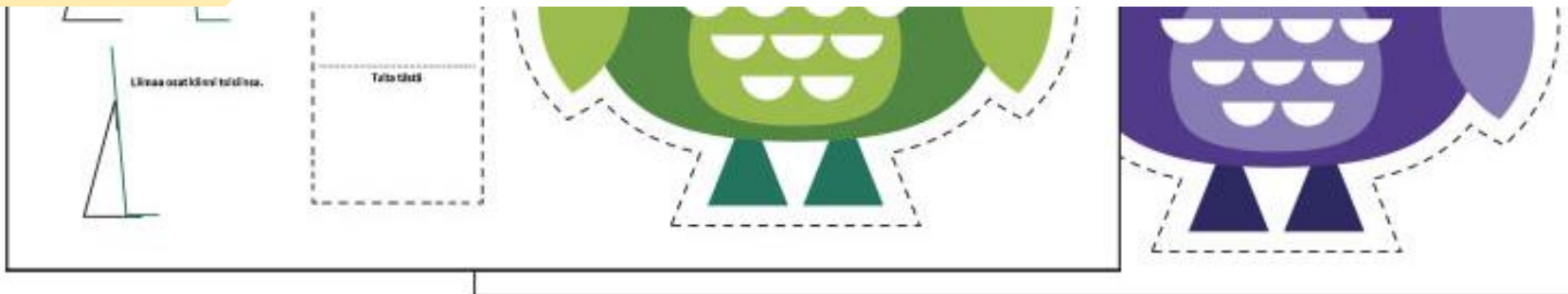

Kuva: Elina Urjanheimo

aikuiset

Kuvat: Elina Urjanheimo & celianet.fi

Selkis-hyllystä monenlaista luettavaa

Kun lukeminen on vaikeaa, tästä hyllystä löytyy mm. selkokirjoja ja äänikirjoja sekä tietoa lukemisen vaikeuksista.

*Hu-huu!
On monta tapaa lukea kirjaa!*

SELKIS

Opettaja! Onko sinulla oppilaita, jotka lukisivat mielellään toisin?

Celian aineistot on tarkoitettu kaikille, joiden on vaikea lukea painettua kirjaa. Tarjoamme lausokirjoja suuria selkeä tieto- ja oppikirjoja oppilaita, joilla on esimerkiksi lukuvaikeus, oppimisen vaikeus tai näkövamma.

Tutustu palveluihimme ja lue, miten pääset hyödyntämään kirjojamme opetuksessa!

www.celia.fi/opettajille

Lähteet

- Celia. 2017. Selkis tarjoaa tukea lukemisen moniin tapoihin. Blogi. 28.11.2017. <https://www.celia.fi/Blogi/selkis-tarjoaa-tukea-lukemisen-moniin-tapoihin/>
- Leskelä, L. 2015. Selkokieltä kirjastoon. Selkokeskus. Aluehallintoviraston julkaisuja. 9.9.2015. <http://www.avi.fi/documents/10191/4474124/Leealaura+Leskel%C3%A4,%20Selkokielt%C3%A4%20kirjastoon/b49cb7c3-e4fe-46f2-9c11-30583fb2bac1>
- Leskelä, L. 2019. Selkokieli: Saavutettavan kielen opas. Kehitysvammaliitto ry: Turenki.
- Urjanheimo, E. 2020. Selkokieli ja –kirjallisuus Kaarinan pääkirjastossa. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Selkokieli ja selkokirjallisuus Kaarinan pääkirjastossa - Theseus](#)